

ОВОЧІВНИЦТВО — галузь сільського господарства, що займається виробництвом овочевої і баштаної продукції, розробленням та вдосконаленням технологій вирощування овочевих і баштаних культур відкритого й захищеного ґрунту, їхньою селекцією, насінництвом. До О. належить також грибництво — галузь, що займається культивуванням і переробленням різних видів їстів. грибів (напр., печериця, глива; див. Гриби) та виробництвом міцелію. О. як наука вивчає біол. особливості овоч. рослин і наук. основи способів вирощування високих урожаїв овочів із мін. затратами праці та коштів. До овоч. і баштан. рослин зараховують понад 1500 видів, що належать до 78 родин, з них приблизно половину культивують, інші використовують у дикорослому стані. У різних овоч. і баштан. рослин в їжу вживають овочі, що поділяють за видами: плодові (напр., помідор, баклажан, перець, огірок, кавун, горох, квасоля), листові (капуста, салат, шпинат, щавель, кріп, мангольд, хрін), цибулеві (цибуля, часник), коренеплоди (морква, буряк, ріпа, редис, редька). Овоч. рослини бувають одно-, дво- і багаторічні. Розрізняють О. відкритого і захищеного ґрунту. У відкритому вирощують овочі й насіння у весняно-літній період, у захищеному — овочі в несезон. період (коли за ґрунт.-клімат. умов неможлива вегетація рослин та формування врожаю у полі) та розсаду для висадження у відкритий ґрунт. Це дозволяє забезпечувати споживача овоч. продукцією впродовж цілого року. Площі під овоч. культурами щороку займають бл. 450 тис. га, баштан. — понад 75 тис. га. У харчуванні людини овочам і баштан. культурам належить особлива імуномодельюча роль, оскільки при низькій калорійності вони містять багато вітамінів, солей, кислот та ін. речовин, що сприяють правильній роботі органів травлення, підвищують стійкість організму до інфекц. хвороб тощо. Овочі вирощують майже у всіх країнах світу. Овоч. рослин нараховують бл. 120 видів (в Україні понад 50). Перші спогади про вирощування овочів на території України належать до 5 ст. У 11-15 ст. О. досягло відносно високого для того часу рівня. Пізніше розвиток О. проходив повільно. До відміни кріпос. права (1861) О. носило характер городництва. Розвиток залізнич. транспорту сприяв розвитку комерц. торг. О. Біля ґрунт. та залізнич. доріг, станцій і причалів, великих пром. й адм. центрів утворилися зони товар. О. З розвитком пром. капіталізму, зростанням індустр. центрів, залізниць широко розвивалося приміське пром. О., що було зосереджене у руках сільс. буржуазії. За приблизним розрахунками, на ринки України надходило щорічно 3 млн пудів овочів і зелені, що давало змогу виробляти 35 та споживати понад 30 кг на людину. Проте, порівняно з

ін. країнами, О. було розвинене недостатньо, а пром. перероблення овочів знаходилося у зародк. стані. Товарне О. складало понад 15 % площі посівів овоч. рослин. Середня урожайність овочів у таких господарствах становила до 8 т/га. 1913 овочі вирощували на пл. 167 тис. га, переважно у селян. домогосподарствах. О. базувалося на ручній праці та було малопродуктивне. У подальшому в зв'язку зі зміною структури економіки та господарства, зокрема індустріалізацією та урбанізацією, потреба в овочах значно зросла. Натурал. характер О. поступово змінився товарним: розпочалася організація великих овоч. госп-в, були значно розширені посівні площі, підвищилася урожайність, і зросла товарність галузі. Освоювали нові р-ни для виробництва овочів, покращилася їхня видова структура. 1940 було розширено площі посівів овоч. культур до 486 тис. га, валові збори зросли до 5,5 млн т. Під час 2-ї світової війни на території України знищено всі споруди захищеного ґрунту, втрачено кращі сорти овоч. культур. Валовий збір овочів, незважаючи на розширення посів. площі, у 1945 склав лише 75 % порівняно з 1940. Лише 1955 обсяги О. було повністю відновлено. Одним із найважливіших завдань у післявоєн. період стало вирішення продовол. проблеми і забезпечення насел. вітамін. овоч. продукцією. Було прийнято рішення про створення відповід. н.-д. закладу: у січні 1947 шляхом об'єднання Укр. НДІ соц. землеробства та Укр. НДІ захисту рослин у Харкові засн. Укр. НДІ овочівництва (див. Овочівництва і баштанництва Інститут НААНУ).

У 1950-80-х рр. О. почало розвиватися на принципово новій основі взаємозв'язку науки з виробництвом, організовано мережу радгоспів та поглиблено їхню спеціалізацію. Так, до 1970 навколо великих міст і пром. центрів України створ. 316 спеціаліз. овоче-молоч. радгоспів та ін. держ. госп-в, що об'єднано в овоче-молочні трести. О. було також розширено у пд. р-нах країни, переважно в результаті збільшення посівів ранніх овочів та створення сировин. зон для перероб. підприємств. Усе більшого розвитку О. набувало на осуш. і зрошув. землях, інтенсивно розвивалося парник.-тепличне госп-во з широким використанням синтет. плівок із застосуванням гідропон. методу вирощування. У 1990-х рр. за обсягами виробництва Україна посідала 2-е м. серед країн СНД, зокрема 1990 одержано понад 30 % заг.-союз. виробництва овочів. Серед овоч. культур найбільшого значення набули капуста, помідор, огірок, морква, буряк столовий, гарбуз, цибуля й часник, серед баштан. — кавун та диня. У ці роки в Україні щорічно виробляли понад 7,4 млн т товар. овоч. продукції, з них 76,5 % — на великотовар. підприємствах сусп. сектору

та 46 % від заг.-союз. фонду насіння овоче-баштан. рослин, що сприяло забезпеченню сорт. насінням товар. О. Споживання овочів досягло 101 кг на людину (за мед. норми споживання 161 кг на людину). Після відновлення незалежності держави і у зв'язку з переходом України до ринк. економіки за період 1990–2000 у структурі виробництва овочів відбулися значні зміни. Майже всі колгоспи й радгоспи реформов. у колект. с.-г. підприємства різних форм власності, акціонерні товариства та ін. У цей період виробництвом овочів займалися у приват. секторі, переважно фермер. господарствах та господарствах орендаторів (на площах понад 348 тис. га), що складало 75–80 % заг. площ під овоч. й баштан. культурами. Споживання овочів становило 125 кг на людину. Нині в Україні посівні площі під овочами відкритого і захищеного ґрунту та баштан. продовол. культурами в усіх категоріях госп-в становлять понад 520 тис. га. Заг. валовий збір складає 10,2 млн т, урожайність — 19,8 т/га. Середня урожайність у великотовар. господарствах — 43 т/га. Найбільший валовий збір овоче-баштан. культур отримано 2012 — понад 11 млн т. За рахунок влас. виробництва забезпечено споживання овоче-баштан. продукції на рівні 163 кг на людину. У передових спеціаліз. господарствах Пд. України за умов краплин. зрошення урожайність помідорів і ріпчастої цибулі сягає 100–120 т/га; перцю солодкого та баклажанів — 60–80 т/га; капусти білоголової, моркви, буряка столового і кабачка — 80–100 т/га. За досягнення такого рівня врожайності всіма виробниками овочів відкритого ґрунту, валове виробництво овоче-баштан. продукції в Україні може бути збільшено в 3–4 рази (до 25–30 млн т) без збільшення площ сівби. Нині 85,4 % овочів відкритого і захищеного ґрунту виробляють у господарствах насел., 14,6 % — на великотовар. підприємствах, зокрема 2,8 % — у фермер. господарствах. Вироб-во баштану крупнотовар. господарствами складає лише 5,4 %, а 94,6 % — виробляють господарства насел. За ґрунт.-клімат. зонами України О. розподіляють таким чином: Степ — 4,3 млн т (42,2 %), Лісостеп — 3,9 млн т (38,2 %), Полісся і Карпати бл. 2 млн т (19,6 %). В Україні функціонують 3 великі оптові ринки с.-г. продукції: «Столичний» (Київ), «Шувар» (Львів) і «Січковий» (Запоріжжя). Окрім того, розбудовують ще 7 таких підприємств у Одес., Харків., Херсон., Рівнен. і Микол. обл. Осн. напрями розвитку О. на перспективу: застосування перед. сучас. технологій, інтенсифікація виробництва, висів овочів на кращих переважно полив. землях, внесення оптимальн. доз орган. і мінерал. добрив, поліпшення організації виробництва високоякіс. насіння сортів овоч. культур інтенсив. типу. Найбільші виробники овочів в Україні з вирощування: цибулі — ТОВ «Торговий дім Україна» (Скадов. р-н Херсон. обл.), фермер. господарства «Власюк Олени Дем'янівни» (с. Бджільне Гайсин. р-ну Вінн. обл.) та «Власник» (с. Садове Херсон. р-ну Херсон. обл.), ТОВ

«Зоря» (с. Руська Поляна Черкас. р-ну Черкас. обл.), продовол. компанія «Поділля» (сmt Крижопіль Тульчин. р-ну Вінн. обл.); моркви — фермер. господарства «ЮГ» (с. Ольгине Кахов. р-ну Херсон. обл.) та «Сонячний пагорб» (с. Левків Житомир. р-ну Житомир. обл.), приватні підприємства «Діалог» (с. Левків Житомир. р-ну Житомир. обл.) та «Бонас», ТОВ «АПК Грін Лайн» (обидва — с. Баштанівка Білгород-Дністров. р-ну Одес. обл.); помідорів — приватне підприємство «Зарваниця Агро» (с. Зарваниця Терноп. р-ну Терноп. обл.), ПАТ «Бондарівське» (с. Бондарівка Старобіл. р-ну Луган. обл.), агрофірма «Роднічок» (с. Миколаївське Микол. р-ну Микол. обл.), фермер. госп-во «Корягін і К» (сmt Якимівка Мелітоп. р-ну Запоріз. обл.); перцю солодкого — с.-г. ТОВ «Імені Шевченка» (с. Голубівка Сум. р-ну Сум. обл.); буряка столового — приватне підприємство «Дзвін» (с. Звиняч Чортків. р-ну Терноп. обл.), ТОВ «Агропартнер-1» (м. Красилів Хмельн. р-ну Хмельн. обл.) та «Агрофірма Юлена» (сmt Михайлівка Василів. р-ну Запоріз. обл.); капусти білоголової — приватне підприємство «Довіра» (с. Білобожниця Чортків. р-ну Терноп. обл.), фермер. госп-во «Відродження» (с. Хутірське Дніпров. р-ну Дніпроп. обл.); часнику — с.-г. ТОВ «Пальміравідгодівля» (с. Вознесенське Золотоніс. р-ну Черкас. обл.); баштанних продовольчих — ТОВ «Батьківщина» та колект. с.-г. підприємство «Зелений Гай» (обидва — с. Малинівка Пологів. р-ну Запоріз. обл.), фермер. госп-во «Вікторія» та ТОВ «Агрофірма НІБАС» (обидва — с. Баштанівка Білгород-Дністров. р-ну Одес. обл.); спаржі — ТОВ «СПП Лана» (с. Плодородне Мелітоп. р-ну Запоріз. обл.), ТОВ «Імені Лесі Українки» (с. Колодяжне Ковел. р-ну Волин. обл.). Упродовж багатьох років Інститут овочівництва і баштанництва НААНУ співпрацює щодо надання консультац. послуг з вирощування овоч. культур та впровадження у виробництво нових сортів і гібридів та інновац. розробок із суб'єктами господарювання — з вирощування товар. овочів: с.-г. вироб. кооператив «Вітязь» (Чугуїв. р-н Харків. обл.), с.-г. підприємство «Довжик» (Богодухів. р-н Харків. обл.), фермер. господарства «Агровід» (Щастин. р-н Луган. обл.) та «Золота рибка» (Первомай. р-н Микол. обл.), приватне агропром. підприємство «Березина» (Чортків. р-н Терноп. обл.), приватне підприємство «Димура» (Мелітоп. р-н Запоріз. обл.); насіння овоч. і баштан. культур: ТОВ «Агрофірма «Елітсортнасіння» (Київ), «Сортнасіннеовоч» (Одеса), «Світязь» (Львів. обл.), «Вассма» (Київ. обл.), Ніжин. агротех. інститут Нац. університету біоресурсів і природокористування України (Черніг. обл.).

Овочі та баштанні культури є незамін. продуктом харчування, сировиною для переробки (заморожування, сушіння, консервування). Традиц. способом зберігання овоч. продукції є виготовлення овоч. консервів, соків, мусів, смузі, соусів, пюре, кетчупів, паст тощо. Консервні підприємства розміщені по всій тер. Україні, але найбільші потужності зосереджені в кількох

областях: Закарп. (8,5 % від усієї випущеної консервації в натурал. вигляді), Микол. (9 %), Одес. (13 %), Черкас. та Херсон. (обидві — по 22 %). У цих областях випускається майже 70 % всієї консервації. Лідерами на вітчизн. ринку залишаються торг. марки «Верес», «Чумак», «Господарочка», «Sandora» і «Ніжин» (див. також Консервна промисловість). Є чимало невеликих перероб. вироб-в чи цехів агропідприємств у всіх регіонах України. Ці підприємства працюють як бізнес, укладаючи партнер. угоди з постачальниками сировини та з реалізаторами готової продукції. Проте, тенденція у структурі асортименту продукції перероб. підприємств змінюється у напрямку збільшення виробництва овоч. концентратів, нових продуктів, продукції у великому або спец. пакуванні для сфери HoReCa. Зростаючу роль у галузі О. відіграє перероблення та зберігання овочів шляхом пром. сушіння. Такий процес впроваджується з метою диверсифікації виробництва та підвищення його ефективності, адже дає можливість скоротити витрати продукції 2-го та 3-го класів, якої в урожаї може бути до 30 %. У 2021 частка сушених овочів на ринках таких країн ЄС, як Болгарія, Хорватія та Угорщина, становила 10, 12 та 15 % відповідно. Хоча варто зазначити, що в цих країнах є давні традиції сушіння солодкого перцю та виготовлення різних кулінар. сумішей із ним у складі. В Україні ж така справа лише започатковується, з'являються поодинокі виробники, які беруться за сушіння овочів. Сушені овочі, зокрема цибуля, петрушка, морква, паприка, баклажани, томати, картопля та часник, потрібні виробникам продуктів швидкого приготування (супів, каш, різних соусів тощо), консерв. заводам, кафе та ресторанам, закладам пенітенціар. системи та військ. підрозділам під час ведення бойових дій у польових умовах або в морі, різноманіт. мандрівникам та людям, які знаходяться в експедиціях. Окрім того, зберігати овочі свіжими, зазвичай, можна не більше півроку, далі потрібно переробляти. Однак в Україні підприємств, що спеціалізуються на сушінні овочів, майже немає — насамперед через високу вартість газу та електроенергії. Вільну нішу заповнюють такі постачальники, як микол. фірма «ЛК Трейдер Україна»: сушені цибулю та моркву вони завозять з Узбекистану, а в останні роки — з Китаю. Виробників устаткування для сушіння харч. продуктів в Україні також мало, і вони здебільшого зорієнтовані на побут. сектор. Для пром. сушіння овоч. продукції виробляють лише окремі машини, що не забезпечують повні технол. лінії. Нині є принаймні декілька компаній в Україні, що заявили про свої плани щодо спорудження заводів із сушіння овоч. продукції, — це «Росток-С», «Вітео» і ще один проект за участі компанії «Грін Тім». За інформацією Департаменту агропром. розвитку Херсон. облдержадміністрації, на Херсонщині нараховується 52 сховища для зберігання картоплі, овочів та фруктів, ємність яких складає 175,5 тис. т, з них картопле-сховища заг. ємністю 8,6 тис. т, фруктосховища — 14,9

тис. т та овочесховища — 152,0 тис. т. Восени 2021 закладено на зберігання в сховища 65,8 тис. т овочів, 0,4 тис. т картоплі та 13,0 тис. т фруктів. Однією з провід. компаній зі зберігання овочів не лише у Херсон. обл., а й в Україні є ТОВ «Грін Тім», що інтегроване з ПрАТ «Дніпровська перлина»: обробляє 1200 га земель, з них 455 га — на зрошенні, на них переважно вирощують овочі. Профіль. культурою для компанії є цибуля. Але також тут вирощують моркву, гарбуз, різні сорти капусти, часник. Власне вирощування надає суттєві переваги для створення довгострок. проектів для досягнення стратег. цілей: використання та підготовка якіс. насіннєвого матеріалу; запровадження спіл. технологій; сприятл. умови для запровадження Системи упр. якістю; підготовка кваліфіков. кадрів із практ. досвідом роботи; можливість нарощування обсягів продукції високої якості; збільшення обсягів експорту. Укр. ринок заморож. овочів насичений переважно продукцією польс. походження. Проте, вітчизн. виробники виготовляють окремі види овоч. продукції швидкого заморожування, формуючи її логіст. ланцюги. Так, зокрема, на замовлення торг. мережі «АТБ» під торг. маркою «Своя лінія» підприємство ТОВ «ТД Агрохолод-логістика та склад» виготовляє порційні овоч. суміші швидкого заморожування із цвітної та брюссел. капусти, моркви, зеленого горошку тощо, призначені переважно для швидкого приготування їжі. ТОВ «АРТІ» (Харків) — провідне укр. підприємство, що має вертикал.-інтегров. комплекс із виробництва заморож. продукції й спеціалізується на вирощуванні капуст. культур: броколі, цвітної та романеско, а також малини. За даними Укр. асоц. бізнесу та торгівлі (UBTA), овочі займають всього 0,5 % в укр. аграр. експорті. На світ. ринку укр. овочами торгують 400 експортерів. 2021 обсяг експорту овочів склав 297 млн т на суму 115 млн дол., а імпорт сягнув найвищої позначки за останнє десятиліття — 292 млн т на суму 333 млн дол. і перевищив експорт у грош. еквіваленті більше ніж удвічі (негативне сальдо 218 млн дол.). За підсумками 2021 Україна експортувала консервов. томатів на 5,5 млн дол. Найбільшим імпортером консервов. томатів і томат. паст з України є ЄС, куди поперед. року відвантажили 75 % від усього обсягу експорту. Наступ. найбільший регіон-покупець — Азія (14,5 % усіх поставок з України). Ринок ЄС є перспектив. напрямом для експорту укр. овочів. В експорті Групи 07 до ЄС значну вагу традиційно займають овочі: бобові сушені (горох, квасоля) — 40 млн дол., або 7,1 тис. т (1,7 % від заг. поставок цього виду продукції до ЄС з ін. країн); свіжі помідори — 5,5 млн дол., або 0,6 тис. т (бл. 1 %); свіжі огірки — 27 млн дол., або 2,3 тис. т (бл. 4 %); цибуля та свіжий часник — 6,5 млн дол., або 34,1 тис. т (2,3 %); заморож. овочі — 31 млн дол., або 3 тис. т (бл. 1 %); свіжі гриби — 38 млн дол., або 0,6 тис. т (3,2 %). Найбільші споживачі продукції укр. О. — країни ЄС (Польща, Німеччина, Литва, Латвія) та Велика Британія.

Остан. часом значно збільшилися поставки до ЄС свіжих теплич. овочів. Так, 2021 експорт свіжих огірків зріс у 2,5 рази, помідорів — у 1,6 рази. Також вітчизн. виробники почали експортувати нові групи товарів: кабачки, баклажани, перець, тощо. Вітчизн. виробники поки не вичерпують обсяг передбачених тариф. квот: поставки часнику 2021 становили 9,8 % від обсягу тариф. квоти (500 т/рік), цукр. кукурудзи — 0,8 % (1500 т/рік), консервов. грибів (печериці, шампінйони) — лише 0,07 % (100 т/рік). Тобто існує знач. потенціал для нарощування обсягів безмит. поставок цих продуктів до ЄС. 2021 експорт овочів здійснювали до 96-ти країн. Осн. імпортери — Європа (72,5 %), країни Євразій. екон. союзу (11,2 %), Близького Сходу (8,6 %) та Азії (2,9 %). У товар. структурі експорту овочів переважають томати (приготовані або консервовані), овочі без томатів (заморожені, сушені, приготовані або консервовані), овочі без томатів (свіжі або охолоджені), овочі бобові, томати (свіжі або охолоджені), цибуля, ін. цибулині овочі. До категорії «консервовані томати» входить томатна паста, частка котрої в структурі даної товар. групи сягає майже 99 %, решта — консервов. томати без оцту. За даними Держ. служби статистики України, за січень-вересень 2021 пюре та томат. консервов. пасту було виготовлено 91,3 тис. т, що на 3,4 % більше, ніж за аналог. період поперед. року; томатів консервованих цілих або шматочками без оцту — 451 т (на 7,3 % більше). Причому, до 2014 значна частина продукції надходила саме до країн СНД — 94-97 % усіх поставань. Проте, укр. експортери консервов. томатів і паст диверсифікували торг. потоки, спрямувавши вектор торгівлі на європ. ринок. 2014 частка країн ЄС і СНД в експорті томат. паст з України була майже однаковою — 48 і 50 % відповідно, а вже від 2015 обсяг експорту до ЄС почав стабільно зростати, витіснивши країни СНД. Таким чином, за останні 5 р. експорт консервов. томатів і паст до країн ЄС зріс у понад 2,5 рази. Найбільшими імпортерами укр. томат. виробів 2021 серед країн ЄС стали Польща (65 %), Німеччина (14 %), Австрія (6 %), Чехія (5 %) та Латвія (3 %). В експорті заморож., сушених і приготованих овочів, за даними UBTA, Україна посідає 39-е м. Найбільшими покупцями укр. овочів цієї групи стали країни ЄС (37,1 %), Білорусь (23,8 %), Сингапур (9,6 %) і Молдова (8,6 %). За останні 10 р. найбільше Україна виручила коштів 2011 — 97 млн дол., у подальші роки експорт знижувався і 2021 становив 30 млн дол. Домінант. товаром для даної групи залишилися сушені й лущені бобові овочі (переважно горох). Серед світ. експорту свіжих і охолодж. овочів Україна посідає 46-е м., осн. покупцем вітчизн. продукції є країни ЄС (72,2 %). Тенденція до зниження експорту прослідковується й у продажі свіжих овочів. Так, 2011 Україна експортувала їх на суму 24 млн дол., нині ця цифра знизилася до 15 млн дол. За даними Держ. мит. служби України, у 1-му півріччі 2021 Україна експортувала 3 тис. т заморож.

овочів — удвічі більше в порівнянні з обсягом за аналог. період поперед. року, у грош. еквіваленті експорт склав 2,8 млн дол. (на 75 % більше від показника за січень-червень 2020). Найбільше укр. заморож. овочів у цей період купували Польща (1,1 млн дол.), Білорусь (837,8 тис. дол.) та Німеччина (284,7 тис. дол.). В експорті томатів, за даними UBTA, Україна посідає 33-є м., серед найбільших споживачів укр. томатів цієї групи — країни ЄС (54,3 %), Білорусь (21,2 %), Молдова (23,9 %). За останні 10 р. найбільше Україна експортувала 2011 — на суму 37 млн дол., у подальші роки поставки знижувалися і 2021 становили 5 млн дол. Через скорочення виробництва з кожним роком Україна нарощує імпорт томатів. Так, 2021 імпорт теплич. томатів зріс на 21 % і становив рекордні 86,7 тис. т. Туреччина у цьому ж році поставила в Україну 68,6 тис. т теплич. томатів (79 % від усіх експортованих в Україну томатів). Роком раніше питома вага Туреччини сягала 90 %. У 2021 значно збільшив обсяги імпорту до України Іран, поставляючи продукцію через Азербайджан (у понад 8 р.). В експорті цибулин. овочів, за даними UBTA, Україна посідає 37-е м. Найбільшими покупцями цієї групи стали країни ЄС (48 %), Ірак (14,4 %), Туреччина, Бангладеш (по 9,3 %). За останні 10 р. найбільше Україна виручила коштів 2013 — 7 млн дол., у подальші роки експорт знижувався (2016 — 6 млн дол.) і тримається приблизно на одному рівні. 2020-21 Україна наростила обсяги та розширила географію експорту ріпчастої цибулі: на зовн. ринки поставлено понад 34,1 тис. т цибулі на суму 6,5 млн дол. — найбільший обсяг експорту за останні 8 сезонів. Поперед. сезону ціна на цибулю в Україні залишалася на рекордно низькому рівні — бл. 0,09 дол./кг, при тому, що ціни в ЄС були значно вищими. Україна залишалася країною з найнижчою ціною цибулі в світі весь сезон, проте, певним позитивом можна назвати суттєве розширення географії експорту укр. цибулі в сезоні 2020-21 (більш ніж половину продукції було поставлено до країн ЄС, осн. обсяги цибулі експортовано до Румунії — понад 40 %, по бл. 18 % — до країн Близького Сходу та СНД). В останні роки підготовлено низку законодав. пропозицій до Законів України «Про охорону прав на сорти рослин» та «Про насіння і садивний матеріал» стосовно організації процесу сертифікації насіння, налагодження контролю на ринку насіння, внесено законодавчі пропозиції щодо регулювання орган. овоч. ринку, підготовлено законодавчі пропозиції «Про створення сприятливих умов для розвитку аграрної науки в системі НААН України», низку нац. програм і концепцій розвитку галузі О., а також регіон. комплекс. програм. 2 грудня 2021 рішенням КМ України прийнято постанову «Про внесення змін до Порядку проведення сертифікації, видачі та скасування сертифікатів на насіння та/або садивний матеріал», що упорядковує процедуру сертифікації насіння відповідно до міжнар. вимог. Цей документ врегульовує розбіжності, що виникають під

час проведення сертифікації насіння, спрощує процедуру сертифікації, знижує фінанс. навантаження на суб'єктів господарювання та забезпечує наявність на ринку насіння високої якості. Відповідно до Держ. цільової програми розвитку овочівництва на період до 2025 передбачено довести обсяги виробництва овочево-баштан. продукції до 15,3 млн т, виходячи з фізіологічно обґрунтов. норм споживання, та збільшити обсяги експорту до 1,5 млн т. У розвитку вітчизн. О. значну роль відіграли вчені: Р. Шредер — добір стійких, високоврожай. сортів овоч. рослин та їх сорт. технології; М. Ритов — автор фундам. книг з О., зокрема «Руководство к огородничеству» (С.-Петербург, 1897–99, вып. 1–3), «Огородничество в защищенном грунте» (Петроград), «Общее огородничество» (Москва; обидві — 1914); В. Едельштейн — засн. наук. школи О., автор підручника «Овощеводство» (Москва, 1944) і багатьох навч. посібників; М. Вавилов — розробив теор. основи генетики і селекції, встановив центри походження овоч. рослин. Вагомий внесок у розвиток О. в Україні як науки здійснили вчені-овочівники: П. Білецький — розробив методику дослідж. овоч. рослин; П. Сокол — автор низки праць з питань О., зокрема кн. «Улучшение качества продукции овощных и бахчевых культур» (Москва, 1978); Ф. Ткаченко — досліджував розвиток селекції та насінництва овоч. і баштан. культур в Україні. У свій час у галузі О. плідно працювали: О. Барабаш, О. Болотських, В. Васецький, В. Гончаренко, Т. Горова, О. Жук, В. Лихацький, М. Молоцький, Ф. Онищенко, З. Сич, В. Тимченко, Л. Ходєєва, Л. Шульгіна. Нині успішно працюють відомі вчені, зокрема О. Вітанов, С. Вдовенко, О. Куц, О. Самовол, О. Улянич, Г. Яровий. Серед вид. в Україні, що висвітлюють питання О. відкритого й закритого ґрунту, — наук.-популярні («Дім, сад, город», «Овочівництво», «Овочі і фрукти», «Плантатор», «Фермер», «Пропозиція»), наукові («Вісник

аграрної науки», «Овочівництво і баштанництво», «Агрохімія і ґрунтознавство», «Зернові культури», «Агроінком», «Аграрна економіка»). Заклади вищої освіти, що готують фахівців галузі: Нац. університет біоресурсів і природокористування України (див. Аграрний університет Національний), Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. Гжицького, Сумський національний аграрний університет, Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Д. Моторного, Білоцерк. аграр. університет (див. Білоцерківський державний аграрний університет), Держ. біотехнол. університет (Харків), Миколаївський національний аграрний університет, Полтавська державна аграрна академія, Дніпров. аграрно-екоп. університет (див. Дніпропетровський державний аграрний університет), Вінн. аграр. університет (див. Вінницький державний аграрний університет). Див. також Овочеві культури, Овочі.

Рекомендована література

1. Барабаш О. Ю. Овочівництво: Підруч. К., 1994;
2. Лихацький В. І., Бургарт Ю. Є., Касянович В. Д. Овочівництво: У 2 ч. Ч. 1. Теоретичні основи овочівництва та культивування споруди. К., 1996;
3. Андрієвська С. А., Барабаш О. Ю., Біленька О. М. та ін. Сучасні методи селекції овочевих і баштанних культур. Х., 2001;
4. Барабаш О. Ю., Тараненко Л. К., Сич З. Д. Біологічні основи овочівництва. К., 2005;
5. Яровий Г. І., Романов О. В. Овочівництво: Навч. посіб. Х., 2017;
6. Сич З. Д., Бобось І. М., Федосій І. О. Овочівництво: Навч. посіб. К., 2018.

О. В. Куц

Бібліографічний опис:

Овочівництво / О. В. Куц // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-74753>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).